

מראי מקומות - פסחים

לז.

א. אם אמרו בתנור חם

פירש רש"י, שבכל יום היו מסיקין תנור של מקדש לאפיית מנחות ולחמי תודה. והקשה האור שמח (הוספות בסוף ספר זמנים, מעשה הקרבנות פ"ט הכ"ד), שהרי אמרו לעיל (לה.) שחלות תודה ורקיקי נזיר היו נעשין בחוץ, שהרי עשאן לעצמו יוצאין בהן, ואם כן מהו שכתב רש"י שמדובר בתנור חם שהיה בפנים. והביא דברי רש"י בביצה (כב:) שכתב שתי הלחם ולחם הפנים, ולא הזכיר לחמי תודה.

ב. מאי פת עבה פת מרובה

פסק השו"ע (או"ח סי' ת"ס ס"ה), שאין עושים בפסח פת עבה טפח. ובמגן אברהם (שם סק"ד) כתב שבדיעבד מותר, שהרי כל הפוסקים השמיטו דין זה, מוכח שלמסקנא שהעמידו בפת מרובה, אין מקור לאסור פת עבה, ולכך אין לאסור בדיעבד. אולם הפרי מגדים הביא שהפרי חדש אוסר בדיעבד בטפח. אולם המהר"ם חלאוה (בסוף לה) כתב, שמשמע בגמרא שלא רצו להעמיד את בית הלל בפת עבה ממש, ולכך כתב להלכה שפת עבה אסור.

ג. פת מרובה

פירש רש"י, הרבה חרין יחד, ולא משום חימוץ אלא משום שטרח טירחה שאינה לצורך. וכתבו התוס' שהטעם של בית הלל הוא כפי שאמרו בביצה (יז) שמערימת אשה ואופה תנור מלא ככרות אף שאין צריכה רק לככר אחד. אבל הר"ן (י: בדפי הר"ף) הקשה, שאם זהו הביאור בדברי בית הלל, היה להם לפרש שזה דוקא בתנור מלא, אלא ודאי אף במה שצריך לו, נחלקו בית שמאי ובית הלל בפת מרובה, שבית שמאי אוסרין לאפות פת מרובה בבת אחת, מפני שטרחתו מרובה, ובית הלל מתירין.

ד. יוצאין בפת נקיה ובהדראה ובסריקין המצויירין בפסח

יש להעיר, שהלשון 'יוצאין' משמע שיוצאין אף בלי יו"ט הראשון, ונמצא שמותר לאכול מצות מצויירין אף ביו"ט. וקשה, מדוע אין בזה איסור מחיקה. ובמג"א (סי' ש"מ ס"ו) הביא מהר"ש הלוי, שהאיסור הוא רק כשכותבים אותיות על העוגה מדבר אחר, אבל כשהאותיות הם מהעוגה עצמה בדפוס או בידים, מותר. וכתב הדגול מרבבה שכן מוכח מסוגייתנו, שאם לא כן היה אסור לאכול ביום טוב הסריקין המצויירין.

עוד כתב, שאפילו להשיטות שפסיק רישיה אסור אפילו באיסור דרבנן, כאן יש להתייר, גם משום שאינו אלא דרבנן שהרי המחיקה אינה על מנת לכתוב, וגם הוא מקלקל וכלאחר יד, וכל שכן אם אינו משברו בידיו אלא בפיו. וראה עוד בחזון איש (או"ח ס"א סק"א ד"ה ואמנם) שביאר באופן אחר, שצורה על הלחם לא חל עליה שם צורה, אלא שזוהי תמונת הפת.

ה. הסופגנין וכו' פטורים מן החלה

רבינו דוד הביא דברי ר"ת (כמובא שיטתו בתוס' להלן ע"ב), שסופגנין פטורין מן החלה, דוקא כשנעשית בבלילה רכה, אבל אם גלגל את העיסה, אף שעשאה סופגנין, חייבת בחלה על ידי הגלגול. אבל הביא שהרמב"ן חולק על ר"ת בזה, וסובר שאם הגלגול הוא על דעת פטור אין גלגול לזה מחייב בחלה.

ו. והמדומע פטורים מן החלה

פירש רש"י, חולין שנפלו תרומה לתוכן פטור, ד'תרימו תרומה' כתיב, ולא שכבר היה תרומה. והקשה רבינו דוד, הרי יש גם חולין המעורבין שם, ואיך נפטרין החולין על ידי מה שנתערב שם תרומה. והביא מהירושלמי, שמתחילה סבר שהפטור הוא רק במקום שהרוב הוא תרומה, ויש לומר שהחולין בטלין בתרומה. אבל דחה הירושלמי שאפילו אם יש חלק א' של תרומה, וצ"ט חלקים של חולין, פטורה מן החלה. וכתב, שלכאורה הביאור הוא משום שצריך לנהוג בכל דין תרומה. אלא שהקשה על זה, שאינו אלא חומרא, כיון שאיננו יודעין מהי התרומה. ואף אם אין שייך להפריש חלה מעצמו על עצמו, מחשש שמא תעלה בידו התרומה, מ"מ יפריש ממקום אחר. שוב כתב, שבגמרא בנדה (מז) מבואר טעם הפטור במדומע, משום שחלה בזמן הזה מדרבנן הוא, ואין מחמירין במדומע, כיון שצריכין לנהוג בכלו בקדושת תרומה.

ז. בחמה פטורין

והיינו משום שאין דרך אפיה בכך. והקשה בדרך אמונה (בכורים פ"ו ה"ב, ביאור ההלכה ד"ה ליבשה), הלא אנו אומרים מצה זו שאנו אוכלין על שום שלא הספיק בצקן של אבותינו כשיצאו ממצרים להחמיץ, ונאפו בחום השמש, כדאיתא בתרגום יונתן שם. ותמוה, שלפי זה נמצא שמצות אלו לא היו כשרות למצות מצוה. וכתב שלדעת ר"ת המובאת לעיל, שכל שביליתה עבה מתחלה, אף אם בסופה לא נאפית בתנור דינה כפת מובן, שיש לומר שכאן מדובר בבלילה רכה, ושם היה בלילה עבה, אבל לשיטת הר"ש (הסובר כהרמב"ן המובא לעיל) קשה.

וכתב, שאם מתחילה בשעת הגלגול היתה דעתו לאפותה בתנור, אף אם אחר כך לא נאפית בתנור, חייב בחלה, ואם כן אף כשיצאו ממצרים היתה דעתם לאפות המצה בתנור, ולכך אף שלבסוף נאפתה בחמה יש בה דין מצה. אלא שהקשה שישנם דעות שלענין ברכת המוציא הדבר תלוי רק אם בפועל נאפה בתנור, ואין תלוי בדעתו בשעת הגלגול, ולכאורה הוא הדין לגבי מצה. ותירץ, על פי דברי השיטמ"ק (ב"ב פ"ד) ששהשמש בבקר חולפת על פתח גיהנם, ונמצא שחום השמש בבקר הוא אור ממש, דהיינו אש של גיהנם, וכיון שיצאו ממצרים מיד בבקר, יש לומר שנאפתה מכח האור.